

KOMPARATIVNI PRIKAZ FUNKCIONALNIH STILOVA HRVATSKOGA STANDARDNOGA JEZIKA

Elza, Tudor

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Zagreb School of Business / Visoka poslovna škola Zagreb s pravom javnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:180:813281>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository ZSB - Final papers Zagreb School of Business](#)

VISOKA POSLOVNA ŠKOLA ZAGREB

Elza Tudor

**KOMPARATIVNI PRIKAZ FUNKCIONALNIH STILOVA
HRVATSKOGA STANDARDNOGA JEZIKA**
(završni rad)

Zagreb, lipanj 2016. godine

VISOKA POSLOVNA ŠKOLA ZAGREB

Stručni studij marketinga i komunikacija

Smjer manager komunikacija

**KOMPARATIVNI PRIKAZ FUNKCIONALNIH STILOVA
HRVATSKOGA STANDARDNOGA JEZIKA**

(završni rad)

MENTOR:

dr. sc. Tanja Grmuša, pred.

STUDENT:

Elza Tudor
MBS: 42/13 KR

Zagreb, lipanj 2016. godine

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Zadatak ovog rada je navođenjem najbitnijih značajki i pravila hrvatskoga standardnoga jezika uvesti u jednu od njegovih najbitnijih karakteristika, višefunkcionalnost. Analizom svih pet funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnoga jezika prikazat ćemo osnovne razlike i sličnosti među njima.

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom „KOMPARATIVNI PRIKAZ FUNKCIONALNIH STILOVA HRVATSKOGA STANDARDNOGA JEZIKA“ izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentorice dr. sc. Tanje Grmuše.

IME I PREZIME STUDENTA:

Elza Tudor MBS: 42/13 KR

(potpis studenta)

SAŽETAK

Hrvatski standardni jezik je po određenim pravilima zajednički i općeprihvaćeni oblik hrvatskoga jezika, kojim se služe svi. On je po svojim karakteristikama autonoman, normiran, ima elastičnost u vremenu i prostoru, a također ima i različite funkcionalne stilove. Svaki od tih stilova razlikuje se po svojim obilježjima koji ih čine svojstvenima. Ovisno o situaciji, koristimo svaki od njih, a da bismo ih pravilno koristili bitno je naučiti osnovne značajke. Kroz ovaj rad bit će prikazan svaki od njih ovisno o morfološkim, sintaktičkim i leksičkim obilježjima. Osim toga, svaki od njih ima vrstu teksta koji mu je svojstven ili više vrsta, što će također biti objašnjeno u daljnjim ulomcima.

Ključne riječi: *hrvatski standardni jezik, višefunkcionalnost, funkcionalni stilovi*

SUMMARY

Croatian standard language is by certain rules common and generally accepted form of croatian language, which is used by everyone. It is by it`s characteristics autonomus, normed, elastic in space and time, and it also has functional styles. Each of those styles is different according to their characteristics that make them special. Depending on situation, we use all of them, and in the order to use them properly it is important to learn their basic features. Through this work there will be shown each of them depending on their morphologically, syntactic and lexical features. In addition , each of them has the type of text that is unique to him or more types , which will also be discussed in further fragments.

Key words: *croatian standard language, multifuncionality, functional styles*

SADRŽAJ

1. HRVATSKI STANDARDNI JEZIK	1
2. STILISTIKA	2
3. ZNANSTVENI STIL	3
3.1. Osnovne značajke znanstvenoga stila	3
3.2. Morfološka razina znanstvenoga stila	4
3.2.1. Glagolske kategorije	4
3.2.2. Kategorije lica	5
3.3. Sintaktička razina znanstvenoga stila	6
3.4. Leksička razina znanstvenoga stila	6
3.5. Podjela znanstvenoga stila	7
3.6. Vrste znanstvenih tekstova	8
3.6.1. Referat i članak	8
3.6.2. Recenzija	9
3.6.3. Uručak	10
4. ADMINISTRATIVNI FUNKCIONALNI STIL I NJEGOVE OSNOVNE ZNAČAJKE	10
4.1. Morfološka analiza administrativnoga stila	11
4.2. Sintaktička razina administrativnog stila	11
4.2.1. Nominalnost u administrativnome stilu	11
4.2.2. Položaj enklitike u administrativnome stilu	12
4.3. Leksička razina administrativnoga stila	12
4.3.1. Eksplicitnost u administrativnome stilu	12
4.3.2. Pleonazmi	13
4.4. Vrste administrativnih tekstova	13
4.4.1. Prijava na natječaj	13
4.4.2. Životopis	14
4.4.3. Poziv na sastanak	14
4.4.4. Poslovno pismo	15
4.4.5. Posjetnica	15
4.4.6. Ugovor	15
5. PUBLICISTIČKI FUNKCIONALNI STIL	16
5.1. Morfološka razina publicističkoga stila	16
5.2. Sintaktička razina publicističkoga stila	16
5.3. Leksička razina publicističkoga stila	17
5.4. Žanrovi u publicističkome stilu	18
5.4.1. Obavijesni stil	18
5.4.2. Žanrovi s elementima književnoumjetničkoga funkcionalnog stila	19
6. RAZGOVORNI FUNKCIONALNI STIL	19
6.1. Morfološka razina razgovornog stila	20
6.2. Sintaktička razina razgovornoga stila	21
6.3. Leksička razina razgovornoga stila	21
7. KNJIŽEVNOUMJETNIČKI FUNKCIONALNI STIL	22

7.1. Morfološka razina književnoumjetničkoga stila	23
7.2. Sintaktička razina književnoumjetničkoga stila	23
7.3. Leksička razina književnoumjetničkoga stila.....	24
7.4. Podstilovi književnoumjetničkoga stila.....	24
7.4.1. Prozni podstil.....	24
7.4.2. Pjesnički podstil	25
7.4.3. Dramski podstil	25
8. USPOREDBA FUNKCIONALNIH STILOVA HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA	25
9. ZAKLJUČAK	26

1. HRVATSKI STANDARDNI JEZIK

„Standardni je jezik sustav, kao što su žargon i mjesni govor sustavi, ali je za razliku od njih standardni jezik sustav uređen eksplicitnom (svjesnom, planskom) normom, tj. pravilima (pravopisom i gramatikom) i popisom (normativnim rječnikom). Stoga standardni jezik svi moraju učiti, a služenje njime zahtijeva određeni napor“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 19).

Poznavanje standardnoga jezika i njegovih pravila omogućuje normalan tijek razgovora, na primjer, između stanovnika nekog dalmatinskog otoka u kojem prevladava čakavski dijalekt, te stanovnika nekog mjesta u Slavoniji gdje prevladava štokavsko narječje. U suprotnome, da nisu išli u školu i da se nisu tijekom života upoznali s pravilima hrvatskoga standardnog jezika to vjerojatno ne bi bilo moguće.

„Temelji standardizacije današnjega hrvatskoga jezika uglavnom su učvršćeni krajem XIX. stoljeća. Snažna nastojanja na unifikaciji hrvatskoga i srpskog jezika koja su slijedila u XX. stoljeću i svoj vrhunac dosegla tzv. Novosadskim dogovorom iz god. 1954. nisu stoga imala presudnoga utjecaja na razvoj hrvatskoga standardnog jezika. Osim toga, posljedice toga "dogovora" poništene su god. 1967. donošenjem Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga jezika. Osamostaljenje Republike Hrvatske omogućilo je hrvatskomu jeziku samostalan i prirodan jezični razvoj, neovisan o političkim, društvenim i inim pritiscima. Hrvatski je jezik ugrađen u temelje hrvatskoga nacionalnog i jezičnog identiteta, no standardni se jezik međutim ne može nikada do kraja naučiti“ (O hrvatskome jeziku. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. <http://ihjj.hr/stranica/o-hrvatskome-jeziku/26/> 8. 5. 2016.).

„Uvijek kada trebamo nešto napisati ili izreći na standardnome jeziku, a pri tome imamo neke dvojbe, na raspolaganju nam stoje normativni priručnici. Osnovni su normativni priručnici pravopis, gramatika, rječnik i jezični savjetnik“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 28).

„Hrvatski se standardni jezik definira kao jezik hrvatske polifunkcionalne javne komunikacije. Na jedan naime način hrvatski standardni jezik funkcionira u znanosti, na drugi u uredu, na treći u novinama, na radiju i televiziji, na četvrti u književnosti i na peti u svakodnevnome razgovoru. Te se njegove funkcije nazivaju njegovim funkcionalnim stilovima: znanstvenim, administrativno-poslovnim, novinarsko-publicističkim, književno umjetničkim (beletrističkim) i razgovornim“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 28).

„Ako standardni jezik u jednome funkcionalnom stilu funkcionira ovako, u drugome onako, onda to znači da su njegove zakonitosti u jednome funkcionalnom stilu ovakve, u drugome onakve, tj. da svaki funkcionalni stil ima svoje zakonitosti. To pak onda znači da narušavanje zakonitosti u jednome funkcionalnom stilu nije istovjetno s narušavanjem zakonitosti u drugome funkcionalnom stilu“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 28).

„Tko misli da sve što je svojstveno jednomu funkcionalnom stilu mora biti svojstveno i drugomu funkcionalnom stilu, odnosno i drugim funkcionalnim stilovima, pa onda i standardnome jeziku kao cjelini, taj dokida dijalektiku odnosa standardnog jezika i njegovih funkcionalnih stilova. Taj, drugim riječima, polifunkcionalnost standardnog jezika svodi na monofunkcionalnost. Pa kako standardnog jezika nema bez njegove polifunkcionalnosti, dokida i sam standardni jezik“ (Silić 2006: 36).

Osim višefunkcionalnosti, hrvatski standardni jezik određuju još četiri karakteristike. On se ne podudara ni sa jednim mjesnim govorom, dijalektom ili narječjem, uči se po pravilima, a ne nasljeđuje se s obzirom na podrijetlo govornika, što ga čini autonomnim. Također, on je određen strogo utvrđenim normama koje određuju što ulazi u standardni jezik, a što ne. Znači može se reći da je i normiranost jedna od karakteristika. Osim toga, standardni jezik nije gotovo i oblikovano sredstvo komunikacije, on se može mijenjati s vremenom zbog vanjskih ili unutarnjih razloga, zato kažemo da ima stabilnu elastičnost u vremenu. I ono što je njegova bitna karakteristika za kraj je stabilnost u prostoru. Bez obzira na zemljopisno podrijetlo govornika on služi za sporazumijevanje.

2. STILISTIKA

„Postojanje inačica (varijanata) na raznim jezičnim razinama temelj je na kojemu se konstituiraju dvije inače po mnogo čemu suprotne jezikoslovne discipline: stilistika i normativistika. Suprotnost se među njima očituje prije svega u pristupu inačicama“ (Pranjkočić 2005: 11).

„U stilistici se daje prednost ili se bar usmjeruje pozornost na jezične pojavnosti koje su rjeđe, manje obične, manje neutralne, po nečemu obilježene (npr. kao regionalne, žargonske, zastarjele, neologistične¹, aloglotske i sl.), pa čak i na one pojavnosti koje su u suprotnosti s normativnim načelima, koje su po čemu nepravilne (ili „nepravilne“). Ono što nazivamo stilskom obilježenošću ili stilogenošću temelji se zapravo na izboru i usmjerenju pozornosti na manje običnu, manje automatiziranu, pa i manje pravilnu inačicu“ (Pranjkočić 2005: 11).

„Kad je riječ o stilistici, bar o onom tipu stilistike koji se može smatrati jezikoslovnim disciplinom, ona mora na neki način podrazumijevati stilsku diferencijaciju, tj. polaziti od činjenice da se jezik funkcionalno diferencira odnosno da svaki funkcionalni stil (razgovorni, beletristički, administrativni, publicistički i znanstveni) ima svoje stilističke posebnosti, što opet znači da pojavnost koja je u jednom funkcionalnom stilu obilježena ne mora to biti u drugome“ (Bagić 2002: 156).

¹ Neologizam – lingv. nova riječ, jezična novotvorina, kovanica ili posuđenica iz drugog jezika; novotvorenic (hrvatski jezični portal. hjp.znanje.hr, pristupljeno 14. 6. 2016.)

3. ZNANSTVENI STIL

„ Znanost je „jedan od najučinkovitijih načina stjecanja novog znanja o svijetu, jedan od najsavršenijih oblika nakupljanja i sistematizacije znanja, jedan od najekonomičnijih sustava razmjene znanja u društvu, njegova prijenosa i prijma“ (Vasil`eva 1976: 5 prema Silić 2006: 43). U njoj vladaju zakoni logičkoga ustroja misli, koji omogućavaju da se i njezin sadržaj i njezin izraz organiziraju strogo logički“ (Silić 2006: 43).

„U skladu su s temeljnim načelom znanosti – načelom logičke organizacije sadržaja i izraza – načelo objektivnosti (znanost je oslobođena subjektivnosti pobuda pošiljatelja znanstvene poruke, tj. adresanta, i primatelja znanstvene poruke, tj. adresata) i načelo apstraktnosti (znanost je oslobođena nebitnih obilježja sadržaja poruke)“ (Silić 2006: 43 - 44).

„Znanstvenik pri stvaranju znanstvenoga djela mora voditi računa o njegovu sadržaju, predočiti ga kao cjelinu, izdvojiti iz njega glavno (bitno) i dati ga u logičkome slijedu. Pritom mora uvažavati činjenicu da svoje znanstveno djelo gleda očima onoga komu je namijenjeno, tj. da i sadržaj svoje znanstvene poruke i jezik kojim taj sadržaj ostvaruje prilagodi mogućnostima primatelja svoje znanstvene poruke, a da subjektivna sredstva (u tome smislu i emocionalno-ekspresivna) iskoristi samo ondje gdje su ona (do stanovite mjere) dopuštena (npr. U populariziranju sadržaja znanstvene poruke)“ (Silić 2006: 44).

3.1. Osnovne značajke znanstvenoga stila

„ Znanstveni funkcionalni stil standardnog jezika trebao bi u potpunosti biti u službi logičke organizacije sadržaja i njezina izraza (u praksi to naravno često nije tako). U njemu bi individualna sloboda trebala biti najmanja, a individualna ograničenost najveća“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 279).

„Određen je:

- racionalnošću, strogošću, ekonomičnošću i objektivnošću znanstvenog sadržaja
- svojom deskriptivnom funkcijom, tj. činjenicom da se njime opisuju pojave, događaji, istraživanja, znanstvena otkrića i teorije itd.
- težnjom za točnošću, jednoznačnošću, jasnoćom, preciznošću, nedvosmislenošću koja omogućuje točno (nedvosmisleno) sporazumijevanje među stručnjacima te provjeru navedenih rezultata
- zahtjevom za terminološkom ujednačenošću i ispravnošću
- zahtjevom za dovršenošću i potkrijepljenošću svake tvrdnje“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 279).

„Autori znanstvenih tekstova trebali bi osobito paziti na:

- primjerenost teksta (čitatelju, prigodi, djelu kojemu se objavljuje)

- ujednačenost (pri uporabi naziva, jezičnu ujednačenost, ujednačenost pri uporabi brojeva, kratica, simbola itd.)
- uravnoteženost među dijelovima teksta
- usustavljenost i povezanost svih dijelova teksta
- kratkoću, ali koja nije na štetu korisnih podataka
- zanimljivost i živost u izražavanju, koliko je to moguće“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 279 – 280).

Ono što je bitno kod znanstvenih tekstova je da svaku tvrdnju moramo moći potkrijepiti, dokazati, mora poslužiti kao dokaz nekoj tezi tj. na osnovu nje bi čitatelj trebao moći zaključiti o čemu se radi, a također trebalo bi navesti kako se ta tvrdnja koju smo iznijeli u znanstvenom tekstu može ostvariti ako je moguće. Ono što je također vrlo važno je da svaki dio znanstvenog teksta mora ostati u kontekstu koji je prvotno zamišljen, bez obzira na to što će ga čitatelji možda upotrijebiti u nekom drugom kontekstu.

3.2. Morfološka razina znanstvenoga stila

„Morfologija se u znanstvenome stilu očituje predstavnicima apstraktnih kategorija. Apstraktniji predstavnici glagolskih kategorija su: infinitiv, izvanvremenski prezent, izvanvremenski futur, nesvršeni glagolski oblici. U kategorijama lica apstraktnija od drugih su: treće lice jednine, prvo lice jednine i množine, drugo lice jednine uopćena značenja“ (Blažević 2009: 8).

3.2.1. Glagolske kategorije

Kako bi se što jasnije i lakše shvatio znanstveni tekst, autori znaju koristiti glagole umjesto glagolskih imenica. Osim što je uporabom glagola tekst lakše shvatiti, također se dobiva na sažetosti samog teksta, npr.:

Tablica 1. *Pogreške u znanstvenome stilu*

NE	NEGO
vršiti komunikaciju	komunicirati
provesti istraživanje	istražiti
izvršiti analizu	analizirati

Izvor: Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 281

„Ako mu sadržaj nije vrijeme, za znanstveno je mišljenje vrijeme nebitno, pa onda i način na koji se to vrijeme (jezičnim sredstvima) izriče. U znanstvenome mišljenju arbitriraju kriteriji kategorije prostora, a ne kriteriji kategorije vremena. Stoga će u njemu zakonitosti vremena biti podređene zakonitostima prostora“ (Silić 2006: 46).

Što se tiče korištenja glagolskih vremena, znanstveni stil je vrlo jednostavan s obzirom na to da se najčešće u tekstovima upotrebljava prezent, kao najneutralniji glagolski oblik, koji u biti predstavlja i prošlo i buduće vrijeme, pa ga zovemo i sjevremenski prezent.

„S obzirom na to da je znanstveni stil najobjektivniji stil, korištenje subjektivnih glagolskih oblika nije nešto što će u znanstvenim tekstovima pronaći svoje mjesto. Na primjer kada bismo koristili imperativ, kondicional ili optativ koji nam služe za izricanje želje, zapovijedi, mogućnosti i slično oni ne bi imali svoju uobičajenu funkciju. U znanstvenome tekstu oni bi poslužili za izražavanje odnosa prema sadržaju poruke. U takvim odnosima ni futur više nije „buduće vrijeme“. Ni njime se naime u znanstvenome stilu ne uspostavlja odnos prema vremenu događanja glagolske radnje. Njime se ne uspostavlja odnos „prošlost : sadašnjost : budućnost“, nego odnos „lijevo : desno“ („lijevi sadržaj : desni sadržaj“). Dokaz je tomu taj što je svejedno hoće li se poslije *povežu li se* reći *postaje vidljiva* ili *postat će vidljiva* u *Povežu li se te misli s Kyrialesovom nemilosrdnom negacijom slikarstva, naročito suvremenoga, postaje vidljiva cijela skala shvaćanja koja tvore opreke Krležina romana*“ (Silić 2006: 49).

Najneutralniji način na koji možemo izraziti neku radnju u tekstu je infinitiv. S obzirom da je to glagolski oblik koji nema određeno lice (primjeri: *odlučiti, činiti, postupiti...*).

3.2.2. Kategorije lica

Tekstovi su većinom u prvom licu jednine ili množine (*npr. kada autor kaže „Možemo zaključiti da...“*), ali ponekad mogu biti i u trećem licu jednine (*npr. kada autor kaže „Na osnovu činjenica vidljivo je da...“*).

Razlog tome je što je treće lice pasivno, a upravo takvu, apstraktnu komunikaciju imamo u znanstvenim tekstovima.

„Autorsko *mi* ili prvo lice množine, sagledano iz kuta pošiljatelja poruke, u znanstvenome se stilu često upotrebljava. To *mi* ne označuje množinu nego vezu autora i čitatelja, *npr. Vidimo da Aristotel govori o...* i može se zamijeniti s bezličnim *se: Vidi se da Aristotel govori o...* pa se zato i *mi* i *se* često nalaze zajedno u istoj rečenici, *npr. Vidi se da Aristotel govori o...* pa zaključujemo da je to njegova omiljena tema. Iz istih su razloga zamjenjivi i pasivno treće lice množine s aktivnim prvim licem množine te oba s pasivnim trećim licem jednine“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 280).

„S gledišta je pošiljatelja poruke i primatelja poruke također svejedno hoće li adresant prenijeti poruku prvim licem jednine ili prvim licem množine. On naime prenoseći poruku ne uspostavlja (su)odnos „ja(adresant) : ti(adresat)“, nego „ono (adresant) : ono (poruka)“. Usp.:

Što **podrazumijevam** pod „totalnim tekstom“, **želim** pokazati primjerom iz jednog od najranijih djela, iz *Salome*.

Adresant je *podrazumijevam* i *želim* mogao reći (drugdje se tako i kaže) *podrazumijevamo* i *želimo*, pa onda jer je riječ o poruci, i *podrazumijeva se* i *želi se* (čime se potpuno dokida (su)odnos „ja (adresant) : ti (adresat)“, jer je nebitan).

Tada se ni (su)odnos „ja (adresant) : mi (adresat)“ ne uspostavlja toga odnosa radi, nego poruke radi, dakle (su)odnosa „ono(adresant) : ono(poruka)“ radi. Usp.:

Smatram da je došao trenutak – i ovdje, i danas, i općenito – da trajno **odbacimo** nepotrebno stupnjevanje Krležinih stvaralačkih razdoblja i da, baš suprotno tome, **izoštrimo** vid za ono što je svim njegovim dramskim djelima zajedničko.

Tu se ustvari adresant „ja (smatram)“ poistovjećuje s adresatom „mi (odbacimo, izoštrimo)“ te time postaje dionikom ravnopravnog odnosa prema poruci *ono* (trajno odbaciti nepotrebno stupnjevanje Krležinih stvaralačkih razdoblja / izoštriti vid za ono što je u svim njegovim dramskim djelima zajedničko)“ (Silić 2006: 48).

3.3. Sintaktička razina znanstvenoga stila

„U znanstvenom je stilu logički redosljed komponenata rečenice kao gramatičke jedinice fiksna. Subjekt je uvijek ispred predikata, predikat ispred objekta, a objekt ispred priložne oznake. I obavijest se razvija tako da iz prethodne, stare obavijesti (tema) izlazi sljedeća, nova (rema). Znanstveni stil predviđa automatizirani red riječi. Obrnuti redosljedi komponenata nisu u skladu s postupcima objektivno-logičkog članjenja iskaza jer oni ne predviđaju stilistiku inverziju. Iznimno se redosljed obavijesnoga subjekta i predikata obrće u primjerima upozoravanja na karakter tvrdnje, odnosno protutvrdnje.

U znanstvenome stilu nema nominativnih rečenica ni strukturno nepotpunih rečenica. Nesvojstveno je osamostaljivanje zavisnoga dijela rečenice, a isključeno je i svako ponavljanje. Rečenice su omeđene odgovarajućom interpunkcijom. Nema nizanjan samostalnih rečenica koje su odvojene zarezima, kao u književno umjetničkome stilu“ (Blažević 2009: 8 – 9)

3.4. Leksička razina znanstvenoga stila

Subjektivnost nije ono što bi okarakteriziralo znanstveni funkcionalni stil, kao što je već navedeno u prijašnjim ulomcima, teži se objektivnom stavu i samo se takav rad i priznaje kao znanstveni. Također, s obzirom da znanstveni radovi nerijetko nastaju na osnovu istraživanja, česta je upotreba bilješki prije i tokom pisanja teksta. Osim toga, znanstveni radovi obiluju frazemima koji su s godinama postali ustaljeni, tj. imaju već svoje određeno značenje, kao

npr. siva ekonomija. Korištenje stilskih figura u znanstvenim tekstovima znači sasvim drugi pojam od onog što te figure inače predstavljaju. Možemo za primjer uzeti metaforu kao jednu od najčešće korištenih figura. U većini funkcionalnih stilova ona označava preneseno značenje i nerijetko se koristi, međutim, u znanstvenom, kao i u administrativnome stilu, koristi se samo kao okamenjena metafora. Većinom nastaje prevođenjem riječi s engleskog jezika na hrvatski, a označava riječ ili pojam koji se toliko koristi u hrvatskom standardnom jeziku da je postao općeprihvaćen kao takav. Neke od okamenjenih metafora su riječ list (*može biti list kao dio biljke/list papira/list kao dio noge*). Rijetka je upotreba posuđenica ili sinonima u znanstvenome stilu, a riječi koje se koriste u tekstovima uvijek su samo nazivi iz hrvatskog standardnog jezika.

3.5. Podjela znanstvenoga stila

S obzirom na područje u znanosti o kojem govorimo ili s obzirom na to kome se u znanstvenom tekstu obraćamo, postoje podjele unutar znanstvenog stila. Podstil koji je najdosljedniji znanstvenome stilu je strogo znanstveni funkcionalni stil. U njemu se poštuju sve zakonitosti koje su određene u znanstvenome stilu, a također je poseban po tome što nikada ne preuzima karakteristike drugih funkcionalnih stilova. Za razliku od njega, postoje još dva stila koja su bliža ostalim funkcionalnim stilovima. Jedan od njih je pedagoški funkcionalni podstil kojim se služe autori školskih udžbenika, a drugi je znanstveno-popularni funkcionalni podstil. Njega karakterizira sadržaj znanstvenog i publicističkog stila, a nalazimo ga u djelima koja su namijenjena laicima tj. tekstovima koji približavaju čitatelja određenom znanstvenom području.

„Analiziramo li slučajni uzorak jezika udžbenika, vidimo da se značajke stila u praksi često ne poštuju, npr.:

Danas su vijadukti premostili vrletne usjeke, tuneli otvorili utrobu i najvećih planina, mostovi povezali otoke s kopnom, a kanali presjekli najveće prepreke.“ (Kalogjera 1999: 45 prema Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 281).

„Rečenica ima značajke (metaforizacija, personifikacija) primjerene književno umjetničkomu, a ne pedagoškom funkcionalnom stilu kojemu bi tekst trebao pripadati. Jedna je od osnovnih značajka znanstvenoga funkcionalnog stila i dosljedna uporaba nazivlja. U praksi se katkad i ta značajka krši te se u istome udžbeniku ravnopravno upotrebljavaju istoznačni nazivi (*tekućica – vodotok, prometno sredstvo – prometalo, računalo – kompjutor itd.*). To je posebno često kod tablica, shema, slika i grafikona. U tekstu se upotrebljava jedan naziv (npr. *tipkovnica*), a u shemi drugi (*tastatura*)“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 281 – 282).

3.6. Vrste znanstvenih tekstova

3.6.1. Referat i članak

Referat sadrži rezultate proučavanja određene teme. Namijenjen je onima koji nisu sudjelovali u proučavanju. Razlikuje se učenički/studentski referat i znanstveni ili stručni članak. Učenički referat treba biti pisan pedagoškim podstilom, a znanstveni članak strogo znanstvenim stilom. Referat i članak teže preciznosti, izbjegavaju subjektivnost, u potpunosti poštuju pravopisnu, gramatičku i leksičku normu hrvatskog jezika. Obiluju nazivima, definicijama i bilješkama.

„Pri izradbi referata i članka razlikujemo ove faze:

- određivanje teme ili predmeta istraživanja, prikupljanje i čitanje literature, pravljenje bilježaka
- izradba osnovnoga kostura ili nacрта referata (uspostavlja se određeni redoslijed iznošenja podataka, utvrđuje se metodologija rada)
- pisanje referata (podaci se povezuju u cjelinu i objašnjavaju, navedene tvrdnje potkrepljuju se dokazima, tekst se upotpunjuje bilješkama, tablicama, dijagramima, slikama, statističkim podacima, navodima itd.)
- sastavljanje konačnoga popisa literature
- čitanje, provjera, korektura, lektura čitavog referata ili članka.

Struktura je znanstvenog ili stručnog članka ovakva:

- uvod u kojemu treba najaviti temu o kojoj će se govoriti, navesti tko se već tim problemom bavio te ciljeve i metodologiju vlastita istraživanja
- razradba u kojoj se objašnjavaju uvedeni nazivi te iznose rezultati istraživanja
- zaključak u kojemu se ukratko ponavljaju najvažniji rezultati.

Na kraju članka navodi se literatura“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 282 – 283).

Osim na kraju članka, literaturu možemo ukratko navesti i kroz tekst. Koristeći zagrade na kraju ulomka koji smo citirali, prvo pišemo prezime autora, godinu izdanja i stranicu. U navedenoj literaturi na kraju stranice navodimo opširnije podatke.

Primjer navođenja knjige na kraju rada u literaturi:

1. *Dunayer, J. 2009. Etnografija. Institut za etnologiju i folkloristiku. Zagreb.*

Primjer navođenja članka na kraju rada u literaturi:

1. *Švačko, V. 1993. Funkcija i status prijedložnih izraza. Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 19: 353-361.*

Osim iz knjiga u današnje vrijeme, s obzirom na razvoj tehnologije, sve više literature za tekstove uzima se s internetskih stranica. Ono što je važno navesti kod takvih izvora je datum kada je taj sadržaj preuzet, adresu stranice, naslov članka i autora članka.

Primjer navođenja članka s internetske stranice:

1. *O hrvatskome jeziku. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. <http://ihjj.hr/stranica/o-hrvatskome-jeziku/26/> (pristupljeno 8.5.2016.)*

Još su tri stavke bitne za sadržaj referata, a to su uvod u kojem ukratko opisujemo o čemu se radi, zatim razrada tj. širi opis i analiza problema i na kraju zaključak. Također, poželjno je na početku rada sastaviti uvod na engleskome jeziku, a na kraju rada napisati koje su ključne riječi. Stil koji bi se trebao koristiti pri pisanju referata je strogo znanstveni stil, kako ne bi došlo do stilskih ili jezičnih pogrešaka.

Neke od najčešćih stilskih pogrešaka su:

1. „Doslovno preuzimanje čitavih rečenica iz izvora, često bez citiranja“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 286)

Česta pojava u referatima, a i u tekstovima općenito je preuzimanje tuđih rečenica ili odlomaka bez citiranja, tj. bez navođenja autora koji to zapravo i je napisao. Takvo što smatra se plagijatom, jer autor referata nema čime dokazati da je njegov tekst vjerodostojan, s obzirom da nije proveo nikakva istraživanja kojima može dokazati kako je tekst u referatu njegovo vlasništvo.

2. „Gomilanje suvišnih riječi ili nepotrebno ponavljanje“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 286).

Najčešće se događa kod osoba koje imaju poštalice, ne znaju kako najjednostavnije složiti red riječi u rečenici ili prave preduge rečenice koje bi se mogle rastaviti u par manjih rečenica.

3. „Uvođenje elemenata koji nisu svojstveni znanstvenomu stilu

**Rječnikovo I. izdanje dogodilo se 1895. u Senju“* (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 286).

Prema (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006, 287) najčešće jezične pogreške su:

1. *pravopisne pogreške – najčešće pogreške pri pisanju č / ć, ije / je, velikog i malog slova, zareza te pogreške pri pisanju pravopisnih znakova i razgodaka*
2. *pogrešan položaj enklitike*
3. *pogrešna uporaba prijedloga s / sa*
4. *pogrešna uporaba pokaznih zamjenica ovaj / taj*

3.6.2. Recenzija

„Recenzija je pisana znanstvenim funkcionalnim stilom, ali uz utjecaj administrativno-poslovnoga stila. Njome se vrednuje rukopisni znanstveni tekst predložen za izdavanje. Recenzent brine o formalnim značajkama znanstvenoga teksta (naslov, broj stranica, usustavljenost literature itd.) te o sadržajnim odrednicama (metodologija rada, primjenjivost rezultata, priroda znanstvenoga doprinosa itd.). Kad recenzent prosudi da se znanstveni tekst može objaviti, predlaže njegovu klasifikaciju. U knjizi A. Frančić, L. Hudeček i M. Mihaljević *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* (2005) razlikuju se izvorni znanstveni radovi, struni radovi, prethodna priopćenja i pregledni radovi“ (Blažević 2009: 13).

Osnovne bi značajke recenzije trebale biti argumentiranost, jasnoća, objašnjenje svake tvrdnje, oslanjanje na izvorni tekst (npr. *U rečenici xxx autor iznosi netočnu tvrdnju...*).

Za razliku od ostalih ostvaraja znanstvenoga funkcionalnog stila u recenziji manje do izražaja dolazi impersonalnost, tj. u recenziji ćemo često naići na formulacije *smatram da bi autor trebao, mislim da se rad u ovome obliku*. To je uvjetovano činjenicom da se od recenzenta traži njegovo osobno mišljenje o radu.

3.6.3. Uručak

Uručak je sadržaj koji se dijeli slušateljima nekog predavanja kako bi ih govornik uputio u tematiku, odnosno olakšao im slušanje njegovog izlaganja. Najčešće sadrži najbitnije i najzanimljivije podatke sa izlaganja, a treba imati neke osnovne podatke na sebi:

1. „Ime i prezime izlagača
2. Adresu ustanove u kojoj je izlagač zaposlen ili koju izlagač zastupa
3. Po mogućnosti i elektroničku adresu, kako bi se izlagaču na najbrži i najjednostavniji način mogli obratiti svi oni koji imaju neka pitanja ili prijedloge u vezi s izlaganjem
4. Naziv skupa na kojemu je izlaganje održano
5. Datum i mjesto održavanja skupa
6. Naslov izlaganja“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 290)

Ono što danas sve češće zamjenjuje uručak su *Power Point* prezentacije koje slušatelje zainteresiraju i privuku im pozornost na izlagača, ali još uvijek nemaju tu prednost koju ima uručak, a to je da ga svatko dobije i može ga ponijeti sa sobom ako ga zanima još dodatnih informacija.

4. ADMINISTRATIVNI FUNKCIONALNI STIL I NJEGOVE OSNOVNE ZNAČAJKE

Administrativni funkcionalni stil je stil pisanja koji se koristi u uredima, trgovinama, raznim obrtima i poduzećima, u pravnim uredima, državnim službama, u svakom području koje je vezano za ekonomiju. Osnovna obilježja administrativnog stila nešto su što bi svatko trebao znati, s obzirom na to da gotovo da nema posla, prijave za posao, računa i slično koji ne zahtijevaju ispunjavanje raznih obrazaca, dokumenata, prijava, a na kraju i računa koje svako domaćinstvo ima obavezu platiti. Iz tog razloga, ono što je jako bitno istaknuti kao značajke administrativnog stila su specifičnost te jasna i strogo propisana pravila pisanja. Njegove su glavne značajke također eksplicitnost, nominalnost, točnost, potpunost, ujednačenost, analitičnost, konkretnost, objektivnost, korištenje stručnih termina, nema emocija u tekstovima, kratkoća i pragmatičnost. Po ovome se administrativni stil najviše i razlikuje od drugih funkcionalnih stilova hrvatskog standardnog jezika.

„Primjeri iz prakse nerijetko pokazuju da se krše neki od navedenih zahtjeva, najčešće zahtjev za sažetom i jasnim izražavanjem te da se ne poštuju standardno jezične norme. Za jezičnu činjenicu bilo koje jezične razine koja je rjeđa, manje obična, manje neutralna, po nečemu

obilježena, a pogotovo za jezične pojavnosti suprotne normama hrvatskoga standardnog jezika nema mjesta u tekstovima pisanim administrativnim stilom hrvatskoga standardnog jezika“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 254).

„Administrativni stil zna ponekad biti vrlo agresivan i nametnuti svoja obilježja ostalim stilovima. Do agresivnosti dolazi najčešće tada kada se njegova imperativnost (jedna od njegovih najvažnijih značajki) protegne i na funkcionalni stil kojemu ona inače nije svojstvena (a nije svojstvena nijednomu drugom funkcionalnom stilu). Tomu ide u prilog i to što je administrativni stil najpodložniji ideologizaciji kad se jezična ispravnost prosuđuje ideološkim stavom i, obrnuto, ideološki stav jezičnom ispravnosti. Jezični su ideolozi najsvojstveniji upravo administrativnomu stilu“ (Andrijanić 2009: 15).

4.1. Morfološka analiza administrativnoga stila

Jednostavnost u komunikaciji ono je što se njeguje u administrativnome stilu, što znači da se u njemu svaka gramatička raznolikost ukida ako nije komunikacijski bitna. Ono što se može primijetiti je, ne obraćanje pozornosti na razliku između pojmova živog i neživog kada su u pitanju veznici *koji* i *kakav*. Dakle, koristiti će se prije oblikom *za živo*: „Završava se spor **kojeg** ste započeli“ (**koji** ste započeli).

„Pridjeve će i zamjenice na *-ov-ev-* i *-in-* sklanjati po modelu sklonidbe određenih pridjeva: „Svi se sjećamo **Radićevog** govora“ (: **Radićeva** govora) i „U **Radićevom** govoru toga nema“ (: u **Radićevu** govoru) (...)“ (Silić 2006: 70).

„Neodređene će zamjenice *netko*, *nešto*, *nekoji*, *nečiji* i *nekakav* rabiti samo u tome obliku – ne i u obliku *tko*, *što*, *koji*, *čiji* i *kakav*: „Ima li **netko nešto** protiv onoga što je rekao uvaženi zastupnik (...)?“ (: *Ima li tko što* protiv onoga što je rekao uvaženi zastupnik (...)?)“ (*Ima li tko što* protiv onoga što je rekao uvaženi zastupnik (...)?)“ (Silić 2006: 70)

S obzirom na jednostavnost i stilsku neobilježenost ovog stila, pokušava se pojednostavniti i uporaba glagolskih vremena. Present, perfekt i futur prvi su vremena koja po administrativnome stilu pisanja mogu zamijeniti sva ostala, složenija glagolska vremena.

Sve su ovo značajke administrativnoga stila, bez kojih on ustvari ne bi mogao funkcionirati, a ono što mu je još svojstveno je da uzima riječi iz drugih funkcionalnih stilova zbog nekog efekta. Također, on se jako brzo prilagođava novim jezičnim promjenama, a zna se u nekim područjima i razmetati riječima, pod čime se misli na preuveličavanje sadržaja kako bi izgledao bolje

4.2. Sintaktička razina administrativnog stila

4.2.1. Nominalnost u administrativnome stilu

„Za ovu ćemo priliku reći da se funkcionalni stilovi mogu ugrubo podijeliti na nominalne i verbalne. Nominalni su oni kojima je svojstven „predmet“, a verbalni oni kojima je

svojevrsna „radnja“. U prvima će imati prevagu imenica, a u drugima glagol. U prvima će dakle imati prevagu opis (deskripcija), a u drugima pripovijedanje (naracija)“ (Silić 2006: 65 – 66).

Administrativni je stil upravo jedan od nominalnih stilova hrvatskog standardnog jezika. Može se reći da je u administrativnim tekstovima dosta toga podređeno nominalizaciji, odnosno imeničkom načinu izražavanja. Upravo zbog toga je dosta punoznačnih glagola u tekstovima pisanim ovim stilom, zamijenjeno poluznačnim i imenicama izvedenih iz glagola.

Neki od primjera takve zamjene su:

„*Vrši se, obavlja ili provodi prodaja roba, popis stanovništva, procjena šteta* itd. (: *roba se prodaje, stanovništvo se popisuje, šteta se procjenjuje* itd.)“ (Silić 2006: 66).

4.2.2. Položaj enklitike u administrativnome stilu

„I u administrativnome stilu treba voditi računa o položaju enklitike. Ona u pravilu dolazi na drugo mjesto u rečenici, odnosno iza prve naglašene riječi. Ne može stajati iza duže sintagme, iza zagrada te uopće iza svake stanke. U tekstovima pisanim administrativnim stilom enklitikom ne rastavljamo osobno ime od prezimena“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 255).

4.3. Leksička razina administrativnoga stila

4.3.1. Eksplicitnost u administrativnome stilu

„Administrativno-poslovni stil na mjestu implicitnih struktura izraženih gramatičkim sredstvima ima eksplicitne strukture izražene leksičko-gramatičkim sredstvima. Tako na mjestu konstrukcije *radi* i glagolske imenice ima konstrukciju *s namjerom / s ciljem / sa svrhom* i glagolsku imenicu: *s namjerom / s ciljem / sa svrhom poboljšanja životnih uvjeta (: radi poboljšanja životnih uvjeta)* („*Sve se to radi s ciljem poboljšanja životnih uvjeta*“)“ (Silić 2006: 67).

„Eksplicitni način izražavanja u administrativno-poslovnome funkcionalnom stilu potvrđuje i uporaba imenica *područje, oblast, polje, sfera, domena, sektor, plan* i sl. uz imenice koje znače „područje“, „oblast“, „polje“, „sfera“, „domena“, „sektor“, „plan“ i sl.: *u / na području znanosti, u oblasti zdravlja, na polju zaštite ljudskih prava, na planu preraspodjele osobnog dohotka, u sferi državne sigurnosti, u domeni politike, u sektoru privređivanja* itd.“ (Silić 2006: 67)

Eksplicitno izražavanje u administrativnom stilu dovodi do toga da se neke riječi ponavljaju dva ili više puta, pri čemu te riječi mogu djelomično ili potpuno sadržavati isto značenje.

4.3.2. Pleonazmi

Pleonazam² označava izražavanje jednoga te istoga značenja s dvije ili više različitih riječi. Nastaje tako da se nekoj riječi proširi značenje tj. ona dobije istoznačnicu ili bliskoznačnicu. Kao što je već navedeno, u administrativnome stilu takve konstrukcije se događaju u tekstovima, a pitanje je jeli to u duhu administrativnoga funkcionalnog stila hrvatskog standardnog jezika. Naime koristeći pleonazme, stvaraju se neke rečenice koje krše norme standardnog jezika. Unatoč tome, neki od pleonazama toliko su ustaljeni, da bi administrativni stil pisanja bez njih bio nepotpun.

„Evo nekoliko karakterističnih : *kako i na koji način* („*Ne znam **kako i na koji način** da se tome suprotstavim*“) (: *Ne znam **kako** da se tome suprotstavim / Ne znam **na koji način** da se tome suprotstavim*) (**kako = na koji način**), *no međutim* („*Sve je učinjeno. **No međutim** oni svejedno nisu zadovoljni*“) (: *Sve je učinjeno. **No** oni su svejedno nezadovoljni / Sve je učinjeno. **Međutim** oni svejedno nisu zadovoljni*) (**no =međutim**)“ (Silić 2006: 68).

4.4. Vrste administrativnih tekstova

4.4.1. Prijava na natječaj

Prijava na natječaj je dokument (koju izdaje poslodavac, država, grad, općina i sl.) koji svaki kandidat za neki posao mora ispuniti kako bi ga se uzelo u obzir kao potencijalnog zaposlenika.

Ono što svaka prijava za natječaj mora sadržavati su: ime i adresa pošiljatelja i primatelja, predmet tj. naziv dokumenta (u ovom slučaju prijava na natječaj), zatim ukratko opisana prijava za posao, potpis i popis priloženih dokumenata, te na kraju datum kada i gdje je napisana ta prijava.

Kao u svim tekstovima, i u prijavama na natječaj česte su pogreške. Prvo, kandidati najčešće pogriješe u samom nazivu pa napišu „*Prijava za natječaj*“, umjesto „*Prijava na natječaj*“. Često se koriste preduge rečenice, što nikako nije poželjno, s obzirom da je svrha prijave ukratko pokazati zainteresiranost za natječaj. Svakako, trebalo bi pripaziti i da se ime i prezime napišu pravilnim redoslijedom (ime, prezime), te da se mjesto stanovanja ne krati, i ne piše pogrešno.

² Suvišno gomilanje istoznačnih riječi (Hrvatski jezični portal. <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=main>. Pristupljeno 14. 6. 2016.)

4.4.2. Životopis

Životopis je jedan od dokumenata koji se prilaže kod prijave na posao. On je u tom slučaju pisan administrativnim stilom, ali postoje i slučajevi kada se piše književno umjetničkim stilom. Književno umjetničkim stilom se koristimo kada nekome prepričavamo dio svog života. Takvo što nije primjereno kod pisanja prijave na posao ili bilo kakve prijave koja bi nam mogla trebati, a da se radi o obrazovanju, poslu i slično.

„Životopis je strukturiran, napisan sažetak nečijeg obrazovanja, poslovnog iskustva i kvalifikacija za posao. Prije no što počnete pisati životopis, budite sigurni da razumijete njegovu pravu funkciju: on je uvjeravajuća poslovna poruka čija je namjera poticanje poslodavčeva interesa za sastanak s vama i za dobivanje više informacija o vama“ (Bovee i Thill 2012: 529).

Ovisno o tome što želimo istaknuti i na koji način u životopisu, razlikujemo tri načina pisanja životopisa.

Prema Bovee-u i Thill-u (2012, 532) u kronološkom životopisu dominantan je dio s radnim iskustvom i on je pozicioniran na najistaknutije mjesto, odmah ispod vašeg imena, adrese i eventualnih ciljeva. Bitno je navesti sve pozicije na kojima ste bili zaposleni skupa sa zaduženjima i postignućima na svakom od njih. Ovo je jedan od najuobičajenijih oblika životopisa, a poslodavci ga preferiraju jer im omogućava detaljniji uvid u informacije o kandidatu. Ovakav oblik životopisa pogotovo se preporuča osobama koje imaju veliko radno iskustvo. Funkcionalni životopis, s druge strane nije toliko opširan i njime se većinom koriste osobe koje nemaju toliko veliko radno iskustvo ili su tek ušli na tržište rada. U njemu se ističu samo najosnovnije sposobnosti i vještine, pa on većinom i nije najbolji izbor kako impresionirati poslodavca. Međutim, ako nemate dovoljno iskustva, a ne želite funkcionalnim životopisom dati dojam da skrivate nešto, uvijek se možete koristiti kombiniranim životopisom. On sadrži najbolje elemente kronološkog životopisa (iskustvo i postignuća), te najbolje elemente funkcionalnog životopisa (vještine, obrazovanje, sposobnosti).

4.4.3. Poziv na sastanak

Poziv na sastanak šalje se svim planiranim sudionicima sastanka dovoljno dugo prije samog sastanka. Podaci na njemu trebali bi ukratko opisati dnevni red, a šalje se svakom sudioniku posebno. Također, u njemu trebaju biti informacije o mjestu i vremenu održavanja sastanka, te priloženi materijali kako bi se svatko mogao pripremiti za sastanak.

Kada se održava sastanak, najčešće se vodi zapisnik, pogotovo na nekim važnijim sastancima. On se sastavlja nakon sastanka, kada zapisničar iz svojih bilježaka koje je vodio tijekom sastanka sažme ono najvažnije. Bitno je da je taj zapisnik pisan strogo administrativnim stilom jer treba biti jasan, sažet i objektivan. Isti taj zapisnik na idućem sastanku služi kao uvodna riječ, a osim njega postoje slučajevi kada se sastanak snima. Sadržaj samog zapisnika treba sadržavati bitne informacije na početku, kao što su vrijeme i mjesto održavanja, dnevni red te nazočne osobe na sastanku.

4.4.4. Poslovno pismo

Poslovno pismo se piše kada trebamo prenijeti neku poslovnu poruku, a najčešće je to prvi kontakt s nekim s kime želimo surađivati. To je dokument koji treba biti ozbiljno, stručno i ispravno napisan, jer na taj način predstavljamo sebe ili firmu za koju radimo. Poslovna se pisma pišu u različitim situacijama, i ovisno o tome ona će imati malo drugačiji stil, ali postoje osnovna pravila kojih se u svakom slučaju treba pridržavati. Bitno je da je pismo sažeto i da se iz njega jasno može iščitati osnovna poruka.

Osnovni su dijelovi poslovnog pisma zaglavlje u kojemu su informacije o pošiljatelju, zatim idu informacije o primatelju, te iza toga mjesto i datum. Prije samog sadržaja pisma idu naslov, tj. predmet pisanja i ispod njega s odgovarajućom titulom oslovljavamo primatelja. Sadržaj bi trebao biti što kraći i u njemu trebaju biti svi podaci koje želimo da primatelj pisma dobije. Na kraju ide formalni pozdrav i potpis, a također ako postoje neki dokumenti koje smo poslali uz pismo navedemo ih uz to.

„Poslovnu poruku treba sročiti tako da zvuči uljudno. Uljudnost pritom ne znači uporabu staromodnih izraza tipa *Vaš ljubazan upit*, *Vaš uvaženi običaj* i sl., nego iskazivanje pažnje prema primatelju poruke. Pisati uljudno znači npr. moći odbiti zahtjev ili ponudu, a da se pritom ne prekine poslovna suradnja. Poruka ne smije biti napisana nepristojnim i uvredljivim tonom“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 274).

„U svim vrstama komunikacije važno je voditi računa o jeziku i stilu. Jezične i stilske pogreške odaju površnoga ili neobrazovanoga pošiljatelja pisma. Treba pisati jednostavno, izbjegavati formalnosti, ali i pretjeranu familijarnost“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 274).

4.4.5. Posjetnica

Posjetnica je kartica koju ima većina poslovnih ljudi, a sadržava podatke o imenu, prezimenu, adresi, elektroničkoj adresi, telefonskom broju i moguće uvijek još nekim dodatnim kratkim informacijama o određenoj osobi.

4.4.6. Ugovor

„Ugovor također treba imati sve značajke administrativnoga funkcionalnog stila pa za njega vrijede sva dosad navedena pravila (jezična ispravnost, ispravno pisanje imenske formule, izbjegavanje pleonazama, jednostavnost, jasnoća itd.)“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 277).

5. PUBLICISTIČKI FUNKCIONALNI STIL

„Publicistički funkcionalni stil standardnog jezika jest stil javnoga priopćavanja koji se ostvaruje u pisanome i u govornome mediju (jezik radija i televizije). Njime se služe novinari i publicisti pišući tekstove za dnevne novine, časopise i ostale tiskovine te vodeći emisije na radiju i televiziji“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 243).

„Novinarsko-publicistički (žurnalistički) stil najsloženiji je funkcionalni stil (hrvatskoga) standardnog jezika. Neki novinarstvo (žurnalistiku) razlikuju od publicistike. Novinarstvo smatraju pisanjem i izdavanjem dnevnih i periodičnih novina, a publicistiku tiskanim materijalom aktualnoga kulturnog, književnog i društveno-političkog života u dnevnim i periodičnim listovima, časopisima i zasebnim tiskovinama. A budući da i sadržaj novinarstva i sadržaj publicistike kako su definirani ulaze u područje funkcionalnog stila o kojemu je riječ (ali sad u širem smislu), neki ga nazivaju novinarsko-publicističkim stilom. (Tako ga naziva npr. ruska funkcionalna stilistika.)“ (Silić 2006: 75).

5.1. Morfološka razina publicističkoga stila

Promatrajući najčešće pogreške pri pisanju u publicističkome stilu, Lana Hudeček i Milica Mihaljević (2009, 50 – 56) objasnile su nam neke od njih. Kao najčešću pogrešku u korištenju imenica one navode sklanjanje brojevnice imenice *dvije*, rod imenica na *-o*, rod imenice *bol*, množinu i instrumental imenice *put*, te vokativ prezimena muških osoba na *-ić*. Još neke od problematičnih imenica za sklanjanje su osobna imena, kako naša, tako i ona stranog podrijetla. Glagol *biti* u kondicionalu i futuru I. Također je problematičan jer se izostavljaju određena slova ili se koristi isti oblik glagola *biti* iako se mijenja vrijeme ili broj. Osim njih, pogrešno se znaju upotrebljavati i povratni glagoli, te glagolski pridjev trpni. Pridjevi najčešće budu krivo napisani u slučaju kada ih se sklanja, kao naprimjer odnosni pridjevi za koje se često ne vodi računa o odnosu živo/neživo. Osim njih tu su i posvojni pridjevi za koje vrijedi pravilo da se sklanjaju po imeničkoj sklonidbi, ali u publicističkome se stilu to pravilo često ne provodi te se ti pridjevi sklanjaju po pridjevnoj sklonidbi. Posvojne se zamjenice po pravilima normativnih priručnika, isto kao i posvojni pridjevi sklanjaju imeničkom sklonidbom, ali to se pravilo nerijetko krši u publicističkome stilu. Još jedna od zanimljivosti kod publicističkoga stila je da se u njemu brojevi ne sklanjaju, unatoč pravilima standardnoga jezika, te da je to postala dopuštena značajka ovoga stila.

5.2. Sintaktička razina publicističkoga stila

Prema Lani Hudeček i Milici Mihaljević (2009, 61 – 69) najčešće pogreške što se tiče sintaktičke razine u publicističkome funkcionalnom stilu su kod korištenja prijedloga i veznika. Prijedlog *kod* često se izostavlja i zamjenjuje nepostojećim priložima, tj. onima koji ne pripadaju standardnom jeziku, a s druge strane bespotrebno ga se ubacuje kada je riječ o

usmjerenosti (*Idem kod brata* umjesto *Idem bratu*). U ovom slučaju vidimo da je bolje upotrijebiti dativ imenice koja označava kretanje kako bi se izrazili ispravno. Također, česte su greške u sročnosti, ali i u korištenju glagolskih dopuna.

„Na sintaktičkoj razini u publicističkome stilu prevladavaju imeničke konstrukcije i zbog toga je on apstraktni funkcionalni stil. S obzirom na položaj enklitike publicistički stil ima automatiziran red riječi npr.: Fanovi koji su s Mobyjem prošli svašta, pokazat će vjerojatno više strpljenja. (Jutarnji list, 11. 4. 2008., str. 31) Enklitika se ne smije pojaviti iza kakve stanke u rečenici jer se u tom slučaju nema na što nasloniti, a i u novinskim člancima mora se precizno i jasno prenijeti obavijest, pa se zato upotrebljava automatizirani red riječi“ (Gojević 2009: 28).

5.3. Leksička razina publicističkoga stila

„Od ostalih obilježja publicističkoga stila na leksičkoj se razini može promatrati i odnos prema sinonimima. U publicističkome funkcionalnom stilu sinonimi su poželjni i obogaćuju jezik“ (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005: 293).

„Sinonimi ili istoznačnice riječi su različita izraza, a istog sadržaja, npr.: nezreo/djetinjast, majka/mama, centar/središte, paralelan/usporedan. Također, publicistički stil često upućuje na frazem i česti su antonimi u naslovima novinskih članaka. Što se tiče antroponima, rabe se i ime i prezime, pa i nadimak, ovisno o podstilu.

(8) Glumac Božidar Alić primljen je u kliniku bolnicu u Dubravi na odjel kardiologije. (24 sata, 11. 4. 2008., str. 16)

U sportskom novinarstvu česti su nadimci.

(9) Dudu se izvrsno oporavlja u londonskoj bolnici. (Jutarnji list, 28. 2. 2008., str. 42)

U primjeru (8) u navođenju imena i prezimena želi se službeno potvrditi vijest i izreći koliko je ona ozbiljna, dok se u primjeru (9) u navođenju nadimka donosi dobra vijest i učinit će nam se kao da se želi izazvati suosjećanje i bliskost zbog situacije koja je zadesila nogometaša“ (Gojević 2009: 27).

„Dopuštena je značajka publicističkoga funkcionalnog stila na leksičkoj razini uporaba internacionalizama³ i žurnalizama⁴ (u umjerenoj količini) te posuđenica, u prvome redu anglizama (također s ogradom). Dopuštena je značajka i ona koju publicistički funkcionalni stil preuzima iz administrativnoga, npr. opisivanje svake upravne djelatnosti riječima *sustav*, *mehanizam*, *politika*, *režim*, *problem*, *pitanje* te zamjena glagola *morati* skupinom *biti dužan*“ (Hudeček i Mihaljević 2009: 78).

³ „Riječi latinskoga i grčkoga podrijetla“ (Hudeček i Mihaljević 2009: 79)

⁴ Ustaljeni izrazi u publicističkome funkcionalnom stilu (Silić 2006, 91)

5.4. Žanrovi u publicističkome stilu

„U okviru publicističkoga funkcionalnog stila ostvaruje se mnogo različitih žanrova koji su nastali kao posljedica mnogobrojnih funkcija novina, radija i televizije (informativne, promidžbene, pedagoške, zabavne itd.). J. Silić (2006: 77) (prema Hudeček i Mihaljević 2009: 29) publicistički funkcionalni stil dijeli na dva podstila. Prvome pripadaju žanrovi u kojima prevladavaju neutralna jezična sredstva. To su informativni, popularizatorski, prosvjetiteljski i pedagoški žanrovi, a njima pripadaju vijest, komentar, kronika, recenzija, intervju, anketa i reportaža. Drugome pripadaju žanrovi u kojima prevladavaju ekspresivna jezična sredstva. Autor također ističe razliku između novinskih te televizijskih i radijskih žanrova kojima je zajednički samo opći sadržaj, a struktura im se razlikuje“ (Hudeček i Mihaljević 2009: 29).

„Publicistički je funkcionalni stil „najživlji“ funkcionalni stil, svakako stil u kojemu se najbolje pokazuje živost i aktualnost pojedinih jedinica, stil koji normu najbolje ovjerava i najlakše razara, stil u kojemu se najbolje pokazuju mjesta na kojima norma postaje upitnom ili situacije u kojima normativno pravilo ostaje (postaje) mrtvim slovom na papiru“ (Hudeček i Mihaljević 2009: 33).

5.4.1. Obavijesni stil

Obavijesni stil pisanja koristi se u žanrovima kojima je osnovna funkcija obavijestiti, odnosno informirati publiku, a također ima prosvjetiteljsku i pedagošku funkciju kako možemo pronaći u knjizi L. Hudeček i M. Mihaljević (2009, 29).

Prema L. Hudeček i M. Mihaljević (2009, 30 – 31) na osnovu najjednostavnijeg žanra (*vijest*) mogu se pokazati osnovna obilježja svih ostalih žanrova koji se koriste obavijesnim stilom.

„Vijest je temeljni oblik novinarskog izražavanja. Bez vijesti nema novinarstva, a novinar koji ih nije naučio pisati, teško da će ikad postati profesionalac“ (Malović 2005: 185).

Prema Maloviću (2005, 186 – 187) vijesti se dijele na dva osnovna tipa, a to su meke i tvrde vijesti. Tvrde vijesti su one koje se odnose na neke izvanredne situacije, nesreće, istraživanja, a u novije vrijeme za njih se rabi izraz *breaking news*. Značajke takvih vijesti je da se novosti o njima stalno objavljuju, stavljaju se na vrh svih ostalih vijesti, također većinom su to vijesti koje se pišu u zadnji čas jer su nepredvidive, a cilj je izvijestiti prije ostalih redakcija. S druge strane, meke vijesti nisu toliko nepredvidive i ekskluzivne, jer je za njih potrebno više vremena da se objave. Na njima se prethodno radi, odlučuje se što objaviti jer to je ono što bi trebalo zainteresirati ljude, a da nije nekakav tragični događaj i slično.

Jedan od bitnih kriterija pri pisanju i objavljivanju vijesti su elementi vrijednosti vijesti. Kako navodi Malović (2005, 190) elementi kojima se određuje vrijednost vijesti su pravodobnost, blizina, važnost, posljedice, ljudski interes, sukob, neobičnost, utjecaj i publika.

„Zlatno, još uvijek nezamjenjivo pravilo pisanja vijesti jest pravilo 5 W. Izraz „fajv dabl ju“ koriste i novinari koji ne znaju engleski, ali znaju kako žele napisati vijest. Pravilo je nastalo na temelju dugog iskustva pisanja i novinarima pomaže da brzo, učinkovito i jasno opišu ono najvažnije što se dogodilo“(Malović 2005: 194).

Kako piše Malović (2005, 194 – 195) u svojem udžbeniku, naziv pravila (5 W) potječe iz pjesme engleskog književnika Rudyarda Kiplinga, koje je teorija novinarstva preuzela i dodala još jedno pravilo (How). Tada smo dobili pitanja (Tko? Što? Kada? Gdje? Zašto? Kako?) na koja svaki novinar ima dužnost odgovoriti u prvom odlomku vijesti koji čini glavu vijesti. Osim glave koja je osnovni dio vijesti i nalazi se na početku, imamo tijelo (sve potrebne informacije poredane po važnosti) i zaključak.

„Vijesti se razlikuju s obzirom na medij u kojemu su objavljene. Novine se mogu čitati u miru, čitatelj određuje vrijeme čitanja novina. Čitatelj može prekinuti čitanje pa se poslije ponovno vratiti istom tekstu. Stoga je vijest u novinama opširnija, potpunija i temeljitija, a rečenice mogu biti dulje i imati složeniju strukturu. Na radiju i televiziji vrijeme emitiranja vijesti strogo je određeno. Tamo vijest mora biti kraća i sadržajnija. Duge i umetnute rečenice nisu dopuštene. Dodatci, opisi, objašnjenja spadaju u novinsku vijest. Televizijska vijest može biti praćena slikom pa su mnogi opisi nepotrebni“ (Hudeček i Mihaljević 2009: 31).

Još neki od žanrova koji se koriste obavijesnim stilom su komentar, kronika, intervju, reportaža i prikaz.

5.4.2. Žanrovi s elementima književnomjetničkoga funkcionalnog stila

Prema L. Hudeček i M. Mihaljević (2009, 32 – 33) u žanrovima koji imaju elemente književnomjetničkoga funkcionalnog stila dopuštena je veća individualna sloboda autora, više ekspresivnosti, individualnosti, emocionalnosti i figurativnosti. U njima postoje elementi publicističkog i književnomjetničkoga stila. Neki od tih žanrova su kolumna, kratka priča, koserija⁵, humoreska⁶, esej, feljton itd. Oni služe za iznošenje mišljenja, stavova, prepričavanje događaja i komentiranje istih. Razlikuju se od žanrova koji se koriste obavijesnim stilom, prvo po duljini tekstova, a nakon toga najviše po samoj svrsi sadržaja. Ovi žanrovi koriste dosta značajki književnomjetničkoga stila, što znači da im nisu strane stilske figure, rime, dodavanje subjektivnog mišljenja i slično.

6. RAZGOVORNI FUNKCIONALNI STIL

„Razgovorni se funkcionalni stil ostvaruje i u pisanome i u govornome mediju, u zapisima, pismima, bilješkama i u dijalozima i monolozima. Sadržaj razgovornog stila

⁵ (franc. causerie: razgovor; duhovit članak), duhovito, ugodno ćaskanje, čavrljanje; lako, zabavno pripovijedanje; novinski članak u kojem se na lak, zabavan i duhovit način govori o aktualnim zbivanjima, problemima, osobama itd. – Kozar (franc. causeur), spretan, vješt pripovjedač koji ugodnim čavrljanjem zabavlja društvo. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža. www.enciklopedija.hr pristupljeno 14. 6. 2016.)

⁶ (franc. humoresque), vrsta novele ili kratke priče, vedra humora i jednostavne obradbe. Kao oblik kraće umjetničke proze, resi ju zabavan pripovjedni stil koji svoj sadržaj, za razliku od → satire ili → groteske, predočuje u optimističnom i komičnom svjetlu, bez nakane društvenoga kritiziranja. Nastanak humoreske povezuje se s usmenom književnošću, odnosno pučkim šaljivim pripovijedanjem. U novije doba humoreska je česta forma u novinarstvu. Neka se obilježja humoreske nalaze i u suvremenoj dječjoj književnosti. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža. www.enciklopedija.hr pristupljeno 14. 6. 2016.)

standardnog jezika svakodnevni je život, on služi za potrebe svakodnevnog sporazumijevanja, a označuju ga komunikacijska spontanost i nepripremljenost, neusiljenost, prirodnost i familijarnost. U njemu su česti ekspresivni i emocionalno obojeni izrazi, nerijetko je upotpunjen izvanjezičnim načinima komuniciranja, gestama i mimikom“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 240).

„U našoj se standardologiji „razgovorni jezik“ poistovjećuje sa „supstandardnim jezikom“, tj. s nečim što stoji nasuprot „standardnomu jeziku“ (Silić 2006: 108).

Kako navodi Slavica Vrsaljko (2011, 118) u svome radu, kao prilog teoriji o ne pripadanju razgovornoga stila standardu možemo dodati činjenicu da na njega najviše utječu nestandardni tj. lokalni govori, što ga čini ograničenim. Upravo zbog tog utjecaja razgovorni stil neće biti jednak u različitim mjestima (Split, Zagreb, Rijeka itd.).

„Po takvim se shvaćanjima razlikuju razgovorni funkcionalni stil i razgovorni funkcionalni stil standardnoga jezika. Odvajaju se zbog toga što se smatra da u standardu ne mogu biti razgovorni naglasci, poštapalice i slično, što je inače svojstveno razgovornome stilu. Također, dijalektizme, vulgarizme, žargonizme i barbarizme iako su dijelom razgovornoga jezika, ne svrstavaju u razgovorni funkcionalni stil standardnoga jezika jer nisu dijelom standardnoga leksika“ (Vrsaljko 2011: 118 – 119).

Oslanjajući se na ono što Silić (2006, 110 – 111) kaže o razgovornome stilu, možemo zaključiti da je on komunikacijski najštedljiviji funkcionalni stil standardnoga jezika. To se očituje na leksičkoj, fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini, a i kod specifičnog načina komuniciranja te uporabe izvanjezičnih sredstava kao kompenzacije jezičnih sredstava.

6.1. Morfološka razina razgovornog stila

„Osobitosti morfološke razine razgovornog stila također podosta odudaraju od standardnog jezika. Tako se kod glagolskih vremena najčešće rabe prezent, perfekt i futur prvi, dok su oblici poput aorista i imperfekta rijetki te se uglavnom rabe pri naglašavanju ekspresivno-emocionalnog vida iskaza“ (Bijelić 2009: 58).

„Glagolski prilozi prošli i sadašnji zamijenjeni su konstrukcijama poput: *Čitao je tekst i shvatio je* i *Pročitao je poruku i shvatio o čemu je riječ* umjesto: *Čitajući tekst, shvatio je* i *Pročitavši poruku, shvatio je o čemu je riječ*. Glede određenosti i neodređenosti pridjeva, razgovornom stilu svojstvena je uporaba određenih oblika: *čuo se jaki vrisak* umjesto: *čuo se jak vrisak*, a neodređenost iskazuje neodređenim članovima jedan, jedna, jedno: *Čuo se jedan jaki vrisak* umjesto: *Čuo se jak vrisak*. Čak se i pridjevi na –ov-/ev-, -in- sklanjaju, umjesto po sklonidbi neodređenog oblika, po sklonidbi određenog oblika: *Prepoznao sam Strahimirovog poštara* umjesto: *Prepoznao sam Strahimirova poštara*“ (Bijelić 2009: 58).

„Povratna se zamjenica *svoj* često zamjenjuje posvojnim zamjenicama *moj, tvoj, njegov, naš, vaš, njihov*: *Uzmi tvoju osobnu iskaznicu, tražit će te* umjesto *Uzmi svoju osobnu iskaznicu, tražit će te*. Pri uporabi osobnih zamjenica govornici se nerijetko opredjeljuju za naglašeni oblik, pa umjesto: *Zamisli, tako mi se obratio!* kažu: *Zamisli, meni se tako obratio!*“ (Bijelić 2009: 58).

6.2. Sintaktička razina razgovornoga stila

„Više mu je nego drugim funkcionalnim stilovima svojstven konkretan način mišljenja. I to se očituje na svim njegovim razinama. Zato će se u njemu naći i najviše ekspresivnih i emocionalno obojenih izraza. Isto tako i izvanjezičnih načina komuniciranja: gesta, mimike i dr.“ (Silić 2006: 109).

Ono što još ističe Silić (2006, 109) o njemu je da pojam „razgovorni“ ne obuhvaća samo „usmeni govor“, što znači da se on u pisanome govoru pojavljuje u raznim zapisima, pismima, bilješkama itd. On ga definira kao govorenorazgovorni i pisanorazgovorni oblik govora nositelja standardnoga jezika. Prema tome, neke od njegovih sintaktičkih obilježja bili bi nepripremljenost, neslužbenost, spontanost. Ovisno koristi li se pisani način ili usmeni, razgovorni stil služi se monologom i dijalogom.

6.3. Leksička razina razgovornoga stila

„Osobitost leksičke razine bilježi inovativnost, spontanost, ekspresivnost i sloboda razgovornog stila što vodi do Česte uporabe kolokvijalizama⁷, izraza isključivo vezanih uz razgovorni stil. U funkciji se izražavanja ekspresivnosti i emocija često javljaju čestice poput *eto, evo, gle, je l': Evo ga na!, Gle, shvati više!, A, je l', znači tako!*“ (Bijelić 2009: 59).

„Razgovorni je stil često odveć slikovit zbog čega ponekad zvuči vulgarno i grubo, a ta vulgarnost postiže se na leksičkoj razini uporabom imenica pogrdnog značenja: *Ajd' nemoj mljet više, ideš mi na živce!, Baš si mutavac kakvog treba tražit'., De, šta se praviš grbav., Makni se, nije ti tata staklar!*“ (Bijelić 2009: 60).

„Neusiljenosti i familijarnosti govora razgovornoga stila pridonosi i uporaba nestandardnojezičnih izraza poput „O kej!“, „Kužiš?“, (dekomponiranih poput) „Žišku?“ i sl. Općenito se takvi izrazi u razgovornome stilu doživljavaju prirodno ili prirodnije nego u drugim funkcionalnim stilovima“ (Silić 2006: 115).

Također, prema Siliću (2006, 117), razgovornomu su stilu svojstvene poštapalice odnosno sredstva koja govornik rabi tijekom izražavanja kako bi dobio vremena za oblikovati svoje misli.

Promatrajući dosad navedena obilježja i osvrćući se na Frančić, Hudeček i Mihaljević (2006, 242) možemo zaključiti kako se razgovorni stil standardnog jezika rijetko ostvaruje i čuje. On kao standardni stil ne sadrži u sebi dijalektizme, žargonizme, vulgarizme te ne sadrži očite jezične pogreške, prema tome može ga se zamijeniti svim funkcionalnim stilovima. Običan primjer toga je da će dva govornika u neobvezatnom razgovoru radije koristiti žargon ili dijalekt, a ne standardni jezik, stoga zaključujemo da je razgovorni stil standardnoga jezika najteže oprimirati jer će se najčešće u takvom neobvezatnom razgovoru naći komunikacija koja ne odgovara pravilima standardnoga jezika.

⁷ „Kolokvijalizmi su riječi i oblici koji se obično spontano govore.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 241)

7. KNJIŽEVNOUMJETNIČKI FUNKCIONALNI STIL

„Književnoumjetnički je stil najindividualniji funkcionalni stil standardnoga jezika. U njemu je individualna sloboda najveća. Zapravo bi bilo vrlo teško tu individualnu slobodu ograničiti. I zato se ne bi bilo teško složiti s onima koji smatraju da je ta individualna sloboda potpuna, neograničena, te da je u tom smislu književnoumjetnički stil *sui generis*⁸“ (Silić 2006: 100).

„Književnoumjetnički stil međutim nije stil koji (u tome smislu) oponaša (imitira). To bi za nj bilo *contradictio in adjecto*.⁹ Književnoumjetnički stil jezične činjenice (inačice) o kojima je riječ osmišljava i preosmišljava. On ne bira između njih kao postojećih, (s)tvarnih, danih, nego između njih kao mogućih. Književnik je dakle izravno „poslušan“ jezičnim, lingvističkim, normama, tj. normama jezika kao standarda. Društveno-jezičnim, sociolingvističkim, normama, tj. normama jezika kao standarda književnik je „poslušan“ tek neizravno. On (prvotno) ne radi po jezičnim normama po kojima se radi po načelu kako treba (ili kako se mora) raditi, nego po jezičnim normama po kojima se radi po načelu kako se može raditi“ (Silić 2006: 100).

„Književnoumjetnički stil čini odklon od standardnoga jezika u tolikoj mjeri da se često postavlja pitanje je li on uopće stil standardnoga jezika. Da bih pojasnila spomenute razlike, poslužiti ću se dijelom tabličnoga prikaza koji donosi Hrvatski jezični savjetnik“ (Barić i dr., 1999: 51 prema Gutić 2009: 50).

Tablica 2. Razlike između književnoumjetničkoga stila i standardnoga jezika

KNJIŽEVNOUMJETNIČKI STIL	STANDARDNI JEZIK
Individualan	kolektivan
Neimitativan	imitativan
Nenormiran	normiran
uključuje lokalizme, dijalektizme, arhaizme, barbarizme	isključuje lokalizme, dijalektizme, arhaizme, barbarizme
neograničen izbor leksičkih i sintaktičkih jedinica	ograničen izbor leksičkih i sintaktičkih jedinica

Izvor: Barić i dr. 1999: 51 prema Gutić 2009: 51

„Tabličnim se prikazom naglašava kako je prevladala suprotnost između književnoumjetničkoga funkcionalnog stila i jezika kao standarda. Književnoumjetnički stil postao je neovisan o hrvatskom standardnom jeziku. Njegova je sloboda znatno naglašenija i

⁸ svojevrsan, osobit (Studentski Internet projekt. gpp.pravo.unizg.hr. pristupljeno 14. 6. 2016.)

⁹ *contradictio in adiecto* (lat.), unutarnja proturječnost; pridavanje atributa koji proturječi pojmu (drveno željezo, okrugli kvadrat) (Hrvatski leksikon. www.hrleksikon.info pristupljeno 14. 6. 2016.)

u odnosu na druge stilove. Svi ostali stilovi kao da imaju zadane obrasce koje kolektivno popunjavaju. Svi funkcionalni stilovi, osim književnoumjetničkoga, izabiru među jezičnim inačicama“ (Gutić 2009: 51).

„Ako književnoumjetnički stil ima toliko »povlašten« položaj u odnosu na druge funkcionalne stilove standarda da im u funkcionalnoj klasifikaciji ne pripada te ga se može smatrati »nadstilom«, funkcionalnostilistička razdjelba na pet funkcija standarda u svojoj je osnovi metodološki neutemeljena. Ona, razvodeći funkcije standarda kao njegove funkcionalne stilove, to čini s pomoću kriterija (funkcionalnosti i normativnosti) koji se ne mogu primijeniti na književnoumjetnički stil i u tome je, napominje Bagić, aporija funkcionalnostilističke razdjelbe. Uz to, razdjelba se standardnoga jezika na funkcionalne stilove među kojima je književnoumjetnički stil ne može prihvatiti jer je književnoumjetnički stil »i kao shematska apstrakcija prilično nestabilna kategorija« (Bagić 1997: 13 prema Josić 2012: 45).

„Nazivanje književnoumjetničkoga stila »nadstilom« ima opravdanje koje je u samoj naravi umjetničkoga stvaranja: njime se upućuje na slobodu ostvarljiva jezičnoga izbora, odnosno na individualnost koja omogućuje onomu tko se tim stilom služi stvaralački odnos prema jeziku u cjelini, pa, ako se dovodi u odnos prema standardu, i preosmišljavanje, osmišljavanje, nadmašivanje njegovih norma“ (Josić 2012: 45)

7.1. Morfološka razina književnoumjetničkoga stila

„U književnoumjetničkome stilu najrazvedeniji je sustav glagolskih vremena (uporaba svih glagolskih vremena uključujući aorist, imperfekt, pluskvamperfekt, kondicional II., koji su rijetki u drugim funkcionalnim stilovima)“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 237).

„Jezična se pravila u književnoumjetničkome stilu ne distanciraju od izvanjezične stvarnosti onako kako se distanciraju jezična pravila u drugim funkcionalnim stilovima. Za njih ne postoje granice između pridjeva od kojih se mogu tvoriti komparativi i superlativi. Za njih su komparativi *kućniji* i *božićniji* isto toliko prirodni koliko i komparativ *prisniji*“ (Silić 2006: 106).

Prema Frančić, Hudeček i Mihaljević (2006,295) jednaku slobodu u književnoumjetničkome stilu uzima se i pri sklonidbi posvojnih zamjenica (njegov, njezin) i pridjeva, zatim sklonidbi brojeva te neodređenih/odnosnih zamjenica.

7.2. Sintaktička razina književnoumjetničkoga stila

„Za neke bi se stilove standardnoga jezika, npr. za znanstveni i administrativno-poslovni, u skladu s onim što je dosad rečeno, moglo reći da se služe riječima i rečenicama s gotovim značenjem. U njima riječi i rečenice načelno upadaju u vlastiti kontekst. Obrnuto je u književnoumjetničkome stilu. U njemu se značenje riječi i rečenica stvara u njihovu suodnosu. U njemu dakle, za razliku od znanstvenoga i administrativnoga stil, smisao prethodi značenju. U njemu se, drugim riječima, značenje preosmišljava, pa onda tako i stvara

(novo). I sve se to događa, u ovome slučaju potpuno, po pravilima jezika kao sustava“ (Silić 2006: 102).

7.3. Leksička razina književnoumjetničkoga stila

„Na leksičkoj razini karakteriziraju ga poetizmi (*čjelov, djeva, kam, plam, sanak, srdašce*) te bogatstvo sinonima, npr.:

Istom, kad su lijes počeli spuštati u raku, on se trže, uhvati za lijes i zajaukne, vrisne, uprav krikne kao ranjena zvjerka“ (Budak I 1995: 369 prema Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 235).

„U njemu se često pojavljuju tuđice i strane riječi, npr.:

On misli, da je Bog kakav feldvebel i da je glavno doći k njemu na raport, stati aptaht i biti dobro abrihtan“ (Begović 1996: 262 prema Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 235).

Jednako tako, prema Siliću (2006, 102 – 103) književnoumjetnički stil upotrebljava arhaizme, što je drugim funkcionalnim stilovima zabranjeno u skladu s odvajanjem povijesti jezika od suvremenog stanja jezika.

Prema Frančić, Hudeček i Mihaljević (2006, 235 – 238), u književnoumjetničkome stilu česta je pojava djela napisanog na dijalektu u potpunosti ili djelomično, zatim je česta upotreba frazema i poslovice (*pala čoviku sikira u med*), umjesto citata u književnoumjetničkim tekstovima izravno se ukazuje na druga djela (intertekstualnost). Uporaba stilskih sredstava još je jedna od njemu svojstvenih značajki. Neka od njih su personifikacija, metafora, alegorija¹⁰, hiperbola, kontrast, oksimoron¹¹, usporedba, anafora¹², asonancija¹³, retoričko pitanje, antonimi, metonimija¹⁴ i epiteti.

7.4. Podstilovi književnoumjetničkoga stila

7.4.1. Prozni podstil

„Zadatak je proznog podstila istražiti način na koji funkcionira autorski govor kao i govor likova. Govor likova podrazumijeva upravni govor, neupravni govor i slobodni neupravni govor. Zaslužuje ga zato što se upravo on navodi kao najučinkovitiji i najstilogeniji način govorne karakterizacije. Slobodni neupravni govor kombinacija je upravnog i neupravnog

¹⁰ Alegorija-stilska figura koja se koristi u pjesništvu, vizualnim umjetnostima i glazbi

¹¹ Oksimoron-vrsta antiteze od samo jednog člana u kojem se spajaju dva antonima, dva pojma suprotnog značenja

¹² Anafora-glasovna figura kojom se ponavljaju riječi na početku dvaju ili više stihova

¹³ Asonancija-glasovna figura koja nastaje ponavljanjem istih samoglasnika radi postizanja zvukovnog ugođaja, ritma ili glasovnih efekata

¹⁴ Metonimija-stilska figura, zamjena riječi, pojma, izraza nekim drugim koji je s njima u bliskoj svezi ili je njihov materijalni simbol

govora i u trećem je licu. Takav govor često podsjeća na monolog i oslikava emocionalno stanje lika. Kao poseban postupak koji pridonosi govornoj karakterizaciji navodi se upotreba stranoga jezika. Strani jezik isto tako pogoduje stvaranju smiješnoga dojma“ (Gutić 2009: 53).

7.4.2. Pjesnički podstil

„Pjesma i njezini stihovi izričaj su koji je nemoguće prepričati ili jednako vrijedno iznijeti pomoću drugog medija izražavanja. Pjesnička je slika ovdje ono što vrijedi tisuću riječi. M. Katnić-Bakaršić (2001, 133-140 prema Gutić 2009: 53) u svom se razmatranju o pjesničkom podstilu poziva na Romana Jakobsona i njegovo uvođenje tzv. gramatičke poezije. U radu Gramatika poezije i poezija gramatike R. Jakobson uz uobičajenu slikovnu poeziju razlikuje i gramatičku poeziju Slikovna se poezija zasniva na pjesničkim slikama tvorenim pomoću stilskih figura i tropa (...). Gramatička se pak poezija zasniva na optjeci gramatičkih kategorija (gramatičke osobe, osobnih zamjenica, glagolskih vremena i načina i sl.)“ (Gutić 2009: 53).

7.4.3. Dramski podstil

„Dramski je podstil usmjeren na temeljne dijelove drame, dijalog i monolog. Osim dijaloga i monologa drama je prepoznatljiva i po didaskalijama, autorskom govoru. Razlikujemo tipove dijaloga. To su prirodni ili svakodnevni i dramski. Dramski dijalog uvijek podrazumijeva sukob. Dramski sukob vrlo je značajan, a možda i najznačajniji u drami. Dramski dijalog pretpostavlja publiku i čitatelja i zato donosi dodatna objašnjenja prije uvođenja u temu. Svakodnevni je dijalog prepun prekinutih rečenica i upada u riječ, nepoštivanja teme i tzv. skretanja s teme. Dramski dijalozi pokazuju usmjerenost prema osnovnom cilju komunikacije uopće. No i u dramskom je dijalogu otvorena mogućnost za elipse, tj. ubacivanje podteme tijekom dijaloga. Ono što je zajedničko i svakodnevnom i dramskom dijalogu jest njihova fatička funkcija. Fatička funkcija podrazumijeva ustaljene izraze pozdrava, oslovljavanja, rastanka i sl.; razgovor treba voditi o općim temama, nikako o osobnim jer su one izvor sukoba. Razgovori o vremenu i kiši koja pada cijeli dan teško će dovesti do dubljeg sukoba. Dramski podstil pokazuje kako je istraživanje drame usmjereno na temeljne njegove dijelove – dijalog i monolog“ (Gutić 2009: 54).

8. USPOREDBA FUNKCIONALNIH STILOVA HRVATSKOGA STANDARDNOG JEZIKA

„Svi funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika imaju nešto zajedničko. To je općeobvezatni neutralni standardni jezik. Osim toga, svaki od tih stilova ima i nešto po čemu se razlikuje od ostalih funkcionalnih stilova. Razlike među funkcionalnim stilovima postoje

na leksičkoj, morfološkoj, tvorbenoj i sintaktičkoj razini“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 293).

„Funkcionalni se stilovi standardnog jezika međusobno razlikuju po odnosu prema normi, tj. po stupnju dopuštene individualnosti. Što je odnos prema normi obvezatiji, manji je stupanj dopuštene individualnosti. Književnoumjetnički je funkcionalni stil najslobodniji, u njemu je sve što je u funkciji književnoga djela dopušteno. U razgovornome je stilu također individualna sloboda izrazito velika i on se najvećim svojim dijelom ostvaruje izvan standardnog jezika (npr. razgovor na dijalektu ili u žargonu). Ostali su funkcionalni stilovi stroži i najvećim se dijelom ostvaruju (ili bi se trebali ostvarivati) na standardnome jeziku“ (Hudeček i Mihaljević, 2009: 9).

Prema Frančić, Hudeček i Mihaljević (2006: 293 – 295) na leksičkoj razini svaki od ovih stilova ima sebi svojstvene riječi ili izraze. Tako u književnoumjetničkome stilu imamo poetizme, u razgovornome kolokvijalizme i žargonizme (u dijelu razgovornog stila koji ne pripada standardu), zatim žurnalizme u publicističkome stilu, administrativizme u administrativnome stilu (često imaju negativan predznak) i na kraju znanstveni stil obiluje znanstvenim terminima. Gledajući odnos prema posuđenicama stilove možemo razgraničiti među one koji su slobodniji kao razgovorni stil te one koji su zatvoreniji kao što je to znanstveni stil. Znanstveni stil, skupa s administrativnim također je ograničen kada se radi o upotrebi sinonima, dok su s druge strane ostala tri stila slobodnija, te koriste sinonime kako bi obogatili jezik. Morfološki gledano, stilovi koji imaju stroži odnos prema normi upotrebljavat će naveske, dok će se u razgovornome i književnoumjetničkome stilu oni rijetko pojaviti. Stilovi se također razlikuju u pravilima o sklanjanju brojeva, posvojnih zamjenica i posvojnih pridjeva, te neodređenih ili odnosnih zamjenica. Sintaktička razlika među pojedinima funkcionalnim stilovima je velika, s obzirom da u jednim prevladavaju glagolske (konkretni stilovi) , a u drugima imeničke (apstraktni stilovi) konstrukcije. Važno je naglasiti i razliku među funkcionalnim stilovima s obzirom na položaj enklitike. Glagolske enklitike u stilovima koji imaju stroži odnos prema normi u složenim glagolskim oblicima najčešće stoje iza prve naglašene riječi u rečenici ili iza prve naglašene riječi druge naglasne cjeline. Tako će u razgovornome i književnoumjetničkome stilu red riječi uvijek biti slobodan, dok je kod ostalih funkcionalnih stilova on automatiziran.

9. ZAKLJUČAK

Višefunkcionalnost hrvatskoga standardnoga jezika jedna je od njegovih bitnih karakteristika, uz autonomnost, normiranost, elastičnost u vremenu i prostoru. Objašnjavajući njegova pravila i norme u prethodnim ulomcima, možemo shvatiti bit podjele na funkcionalne stilove. Sama podjela nastala je s vremenom, kada su poznavatelji jezika shvatili da nam jedna vrsta pisanja i razgovora ne može biti dovoljna, odnosno da ne možemo u svakoj situaciji jednako komunicirati. Upravo zato imamo znanstveni, administrativni, publicistički, razgovorni i književnoumjetnički funkcionalni stil. Svaki od njih, sa svim svojim karakteristikama danas nam služi kako bismo bez problema mogli komunicirati, odnosno pisati onim stilom koji nam je potreban, ovisno o situaciji. Znanstveni je stil potreban u svakoj grani znanosti, kako bi se pravilnim terminima mogla izraziti nekakva istraživanja, rezultati i slično. Administrativni stil u svakom slučaju, bilo u poslu bilo u svakodnevnom životu ne možemo izbjeći, budući da je

stvoren za izradu bilo koje vrste pravnih dokumenata, računa, pravilnika i slično. Osim njega, imamo razgovorni koji i nije toliko standardni, s obzirom na to da ga svatko koristi na svoj način, s obzirom na područje na kojem živi. Nakon njega publicistički stil koji služi za javno priopćavanje, te ga najčešće upotrebljavaju novinari i publicisti. I na kraju imamo najslobodniji stil, tj. književnoumjetnički stil, a njime se kao što i sam naziv kaže služe književnici pošto im daje svu slobodu koju nemaju drugi funkcionalni stilovi. Novinarski se stil međutim najviše razlikuje od svih drugih, jer u njemu nalazimo mješavinu karakteristika svakog od preostalih funkcionalnih stilova. On također najviše doprinosi razaranju norme hrvatskoga standardnog jezika.

Cilj ovoga rada bio je prikazati najbitnije razlike među funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnoga jezika, te uopće ukazati na postojanost razlika i pravila u standardnome jeziku. Smatramo da se malo zna i razlikuje sve ove stilove, te da se njima pojedinačno služe samo osobe koje zbog određenog zadatka tj. posla istima moraju služiti. Smatram da je razgovorni stil, i to onaj koji nije po pravilima standardnoga jezika najzastupljeniji, odnosno da se većina služi upravo njime u svakodnevnoj komunikaciji. To je u svakom slučaju razumljivo, zato što se svatko najlakše snalazi u razgovoru na kakav je navikao, tj. onom koji se koristi na području odakle je. Iako je to najlakši način, bitno je poznavati i ostale stilove, makar samo osnove kako bismo se mogli snaći u određenim situacijama, a i jer je to dio jezika koji je svima nama zajednički, hrvatski standardni jezik.

LITERATURA I IZVORI:

KNJIGE:

1. Bovee L., Courtland; Thill V., John. (2012): *Suvremena poslovna komunikacija*. Zagreb: Mate d.o.o.
2. Frančić, Anđela; Hudeček Lana; Mihaljević, Milica. (2006): *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
3. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. (2009): *Jezik medija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
4. Malović, Stjepan. (2005) *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
5. Pranjković, Ivo. (2005) *Jezik i beletristika*. Zagreb: Disput d.o.o.
6. Silić, Josip. (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

INTERNETSKE STRANICE:

1. Bijelić, Angelina (2009): Razgovorni stil, *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*, Vol. 3. No. 3., str. 58, dostupno na/preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=104396 (14. 6. 2016.)
2. Blažević, Vera (2009): Znanstveni stil, *Hrvatistika : studentski jezikoslovni časopis*, Vol. 3. No. 3., str. 7 – 14, dostupno na /preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=104322 (16. 5. 2016.)
3. Gojević, Mirta (2009): Publicistički stil, *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*, Vol. 3. No. 3., str. 27 – 28 , dostupno na/ preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/70009> (14. 6. 2016.)
4. Gutić, Tamara (2009): Književnoumjetnički stil, *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*, Vol. 3. No. 3., str. 50 – 51, dostupno na/preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=104327 (14. 6. 2016.)
5. Hrvatski leksikon. Dostupno/preuzeto s: <http://www.hrleksikon.info/definicija/contradictio-in-adiecto.html>. www.hrleksikon.info. (14. 6. 2016.)
6. Humoreska. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. dostupno/preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26680>. www.enciklopedija.hr (14. 6. 2016.)

7. Josić, Ljubica (2012): Književnoumjetnički stil-funkcija standardnoga jezika sui generis ili „nadstil“ ?, *Studia Lexicographica: časopis za leksikografiju i enciklopedistiku*, Vol. 4. No. 2., str. 45., dostupno na/preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=162651 (14. 6. 2016.)
8. Kozerija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. dostupno/preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33570>. www.enciklopedija.hr (14. 6. 2016.)
9. Ljubica, Andrijanić (2009): Administrativni stil, *Hrvatistika : studentski jezikoslovni časopis*, Vol. 3. No. 3., str. 15, dostupno na/ preuzeto s http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=104323. (16. 5. 2016.)
10. Neologizam. Hrvatski jezični portal. dostupno/ preuzeto s: http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=eF5kXxQ%3D. hjp.znanje.hr (14. 6. 2016.)
11. O hrvatskome jeziku. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. <http://ihjj.hr/stranica/o-hrvatskome-jeziku/26/>. ihjj.hr. (8. 5. 2016.)
12. Pleonazam. Hrvatski jezični portal. dostupno/preuzeto s: <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=main>. hjp.znanje.hr (14. 6. 2016.)
13. Studentski Internetski projekt. GPPnet. dostupno/preuzeto s: <http://gpp.pravo.unizg.hr/ispiti/latinske%20izreke/laiizreke.htm>. gpp.pravo.unizg.hr (14. 6. 2016.)
14. Vrsaljko, Slavica (2011): Pregled suodnosa razgovornoga stila i slobodnijih žanrova novinarsko-publicističkoga stila, *Magistra Iadertina : znanstveni časopis koji prati programe studija za odgojitelje i učitelje*, Vol. 6. No. 1., str. 118, dostupno na/ preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=129923 (14. 6. 2016.)

ZBORNİK:

1. Silić, Josip (ur. Bagić Krešimir). (2002): *Važno je imati stila*. Zagreb: Disput d.o.o.

TABLICE:

1. **Tablica 1.** *Pogreške u znanstvenome stilu*. 4. stranica.
2. **Tablica 2.** *Razlike između književnoumjetničkoga stila i standardnoga jezika*. 22. stranica.

